

۱ چرا علم پزشکی با آن که درباره انسان بحث می‌کند، جزء علوم انسانی نیست؟

۲ در غلبه رویکرد پوزیتیویستی باور (جدایی دانش از ارزش) به چه معنی است؟

۳ موضوع، روش و هدف «جامعه‌شناسی انتقادی» چیست؟

۴ چرا جامعه‌شناسی انتقادی، دو رویکرد قبلی جامعه‌شناسی را محافظه‌کار می‌داند؟

۵ ماکس وبر در «جامعه‌شناسی تفهیمی» به چه روشی تأکید می‌کرد؟

۶ به چه علومی «دانش‌های ابزاری» می‌گویند؟

۷ چرا «آگوست کنت» نام فیزیک اجتماعی را برای رشته جامعه‌شناسی انتخاب کرد؟

۸ چرا علوم اجتماعی شاخه‌ها و دانش‌های متفاوتی دارد؟

۹ علوم طبیعی چه کارکرد و فوایدی دارد؟

۱۰ عبارت‌های صحیح و غلط را مشخص کنید.

الف) اگر دانش عمومی نباشد، زندگی اجتماعی ما مختل می‌شود و جهان اجتماعی فرو می‌ریزد.

ب) افرادی که در زندگی اجتماعی با مسائل و مشکلات زیادی مواجه می‌شوند می‌توانند برای آنها راه‌حل‌های صحیح پیدا کنند.

پ) روان‌شناسی نمونه‌ای از علوم انسانی و جامعه‌شناسی نمونه‌ای علوم اجتماعی است.

ت) جامعه‌شناسی خرد به مطالعه ساختارهای اجتماعی می‌پردازد.

۱۱ چگونه علوم اجتماعی می‌تواند فرصت موضع‌گیری اجتماعی مناسب و صحیح را برای دانشمندان فراهم آورد؟

۱۲ چرا پیش‌بینی در علوم اجتماعی نسبت به علوم طبیعی پیچیده‌تر است؟

۱۳

هر عبارت به کدام یک از انواع علوم اشاره می‌کند؟
الف) درباره‌ی فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری به انسان‌ها آگاهی می‌دهد. (.....)
ب) پیش‌بینی حوادث طبیعی برای پیشگیری و تسلط بر طبیعت. (.....)

۱۴

هر عبارت به کدام جامعه‌شناس اشاره دارد؟
الف) ابتدا نام فیزیک اجتماعی را برای جامعه‌شناسی برگزید. (.....)
ب) معتقد بود کنش اجتماعی معنادار است. (.....)

۱۵

انتخاب رشته‌ی تحصیلی دانشگاهی یکی از تصمیم‌های مهم زندگی شماست. برای انتخاب رشته باید رشته‌های مختلف را با یکدیگر مقایسه کنید. برای مقایسه، به ملاک و معیار نیاز دارید. بسیاری از خانواده‌ها، بیش‌تر ملاک آینده‌ی شغلی را در نظر می‌گیرند و با این ملاک به ارزیابی رشته‌ها می‌پردازند؛ یعنی هر رشته‌ای را که فرصت‌های شغلی بیش‌تر و بهتری داشته باشد، ترجیح می‌دهند.
الف) به نظر شما، در بین رشته‌های علوم اجتماعی کدام رشته از آینده‌ی شغلی بهتری برخوردار است؟ ب) آیا ملاک دیگری غیر از آینده‌ی شغلی برای مقایسه‌ی رشته‌های علمی وجود دارد؟

۱۶

با توجه به آنچه در درس ۲ خواندید درباره‌ی دو مسئله‌ی زیر و پیامدهای آن‌ها گفت‌وگو کنید.
• در کشور ما بسیاری از مدیران ارشد که برنامه‌ریزی برای کشور از وظایف آن‌ها است، فارغ‌التحصیل و دانش‌آموخته‌ی علوم انسانی نیستند.
• امروزه، فناوری بر زندگی بشر سیطره یافته است و به جای این‌که انسان، توسعه‌ی فناوری را هدایت و راهبری کند، فناوری، زندگی انسان‌ها را کنترل می‌کند.

۱۷

دانش‌های روان‌شناسی، اخلاق، مردم‌شناسی، تاریخ، شیمی و فیزیک زیرمجموعه کدام دسته از علوم قرار می‌گیرند؟

علوم		
علوم طبیعی	علوم انسانی	علوم اجتماعی
.....	.....	.....

۱۸

یک مثال ذکر کنید که دیدگاه وبر را در مورد ناتوانی جامعه‌شناسی در داوری آرمان‌ها و ارزش‌های اجتماعی نشان دهد؟

۱۹

برای معنادار بودن کنش‌های اجتماعی یک مثال ذکر کنید؟

۲۰

منظور از جامعه‌شناسی پوزیتیویستی چیست؟

۲۱

در کدام رویکرد، جامعه‌شناسی در زمره دانش‌های ابزاری قرار می‌گیرد؟

۲۲

بنیان‌گذاری جامعه‌شناسی چه کسی است؟ ابتدا آن‌را چه نامید؟

۲۳

جامعه‌شناسی یکی از شاخه‌های ..... است.

۲۴ چرا شاخه‌ها و دانش‌های اجتماعی متفاوتی پدید آمده است؟

۲۵ موضوع مطالعه‌ی علوم اجتماعی چیست؟

۲۶ قدرت پیش‌بینی در علوم اجتماعی چه تفاوتی با علوم طبیعی دارد؟

۲۷ فواید علوم اجتماعی را بنویسید.

۲۸ موضوع مطالعه علوم طبیعی چیست؟

۲۹ کلاس درس چگونه واقعیتی است؟

۳۰ جای خالی را با کلمه‌ی مناسب کامل کنید.
علم فقه راه‌های برون‌رفت از وضعیت موجود به سوی ..... را تجویز می‌کند.

۱ زیرا فعالیت‌های غیرارادی، کنش نیستند. (ص ۱۱)

۲ غلبه رویکرد پوزیتیویستی در جامعه‌شناسی موجب شد تا گزاره‌های تجویزی و انتقادی بیرون از حوزه علوم اجتماعی قلمداد شوند. این باور با عنوان جدایی دانش از ارزش، بیان می‌شد.

۳ موضوع: پدیده‌های اجتماعی
روش: تجربی، تفهمی، سایر روش‌ها
هدف: رسیدن از وضعیت موجود به وضعیت مطلوب

۴ جامعه‌شناسی انتقادی، دو جامعه‌شناسی پوزیتیویستی و تفهمی را محافظه‌کار می‌داند. زیرا این رویکردها نمی‌توانند درباره ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی داوری کنند و به شرایط موجود تن می‌دهند.

۵ وبر بر روش تفهمی به عنوان روش ویژه علوم اجتماعی تأکید می‌کرد، اما همچنان علم را به علم تجربی محدود می‌دانست و معتقد بود، آنچه جامعه‌شناسان می‌گویند، باید با روش تجربی اثبات شود، وگرنه ارزش علمی ندارد.

۶ علوم طبیعی و فناوری حاصل از آن‌ها، ابزار تسلط انسان بر طبیعت و رهاسازی او از محدودیت‌های طبیعی‌اند. از این رو به آن‌ها دانش‌های ابزاری نیز می‌گویند.

۷ جامعه‌شناسی در آغاز شکل‌گیری خود در قرن نوزدهم میلادی سعی کرد به علوم طبیعی به ویژه علم فیزیک نزدیک شود. به همین دلیل آگوست کنت، بنیان‌گذار جامعه‌شناسی ابتدا نام فیزیک اجتماعی را برای این رشته برگزید.

۸ کنش‌های اجتماعی ابعاد و انواع مختلفی دارند. برای بررسی و مطالعه این انواع و ابعاد، دانش‌های مختلفی به وجود آمده است. زندگی اجتماعی انسان به دلیل اینکه ابعاد مختلف اقتصادی، سیاسی و فرهنگی دارد، شاخه‌ها و دانش‌های اجتماعی متفاوتی را پدید آورده است.

۹ علوم طبیعی، جهان طبیعی و پدیده‌های آن را مطالعه می‌کند. این علوم با شناخت طبیعت و قوانین آن، به انسان قدرت پیش‌بینی حوادث طبیعی و پیشگیری از آن‌ها را می‌دهند و به او در استفاده از طبیعت کمک می‌کنند. علوم طبیعی و فناوری حاصل از آن‌ها ابزار بهره‌مندی انسان از طبیعت و وسیله غلبه او بر محدودیت‌های طبیعی‌اند.

۱۰ الف) صحیح (ص ۳)   ب) غلط (ص ۶)   پ) صحیح (ص ۱۱)   ت) غلط (ص ۱۶)

۱۱ با داوری درباره ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی و انتقاد از آن‌ها (ص ۱۱)

۱۲ به سبب آگاهانه و ارادی بودن کنش‌ها و سایر پدیده‌های اجتماعی و تنوع آن‌ها (ص ۱۳)

۱۳ الف) علوم اجتماعی (ص ۱۳)   ب) علوم ابزاری (ص ۱۴)

۱۴ الف) کنت (ص ۱۱۴)   ب) وبر (ص ۱۵)

۱۵ الف) پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز
ب) ملاک دیگر برای مقایسه رشته‌های علمی: معیار فایده‌مندی

پیامد مسأله‌ی اول: درک ناقص از حوزه مدیریتی خود، برنامه‌ریزی ناسازگار با نیازهای کشور در آن حوزه، هدر رفتن منابع، عدم تحقق اهداف، تأثیر منفی بر نخبگان دانش‌آموخته علوم انسانی
پیامد مسأله‌ی دوم: از دست رفتن قوه ابتکار و خلاقیت - تأثیر منفی بر سلامت روانی و اجتماعی - ایجاد مسائل اجتماعی جدید - اتلاف سرمایه‌های انسانی

علوم		
علوم طبیعی	علوم انسانی	علوم اجتماعی
شیمی فیزیک	روانشناسی اخلاق	مردم‌شناسی تاریخ

مثلاً جامعه‌شناس می‌تواند برای مدتی با اعضای یک گروه سیاسی زندگی کند و از این راه عقاید و ارزش‌های آن‌ها را توصیف و درک کند، اما نمی‌تواند درباره درست یا غلط بودن این عقاید و ارزش‌ها داوری کند و به نقد یا اصلاح آن‌ها بپردازد.

بوق زدن یک کنش انسانی است. شما از ویژگی‌های بیرونی و قابل مشاهده‌ی بوق، مانند طول موج و فرکانس، معنای آن‌ها را نمی‌فهمید اما بوق‌ها علی‌رغم ظاهر یکسان، در موقعیت‌های مختلف، معانی متفاوتی دارند. بوق زدن می‌تواند به معنی سلام کردن، تشکر کردن، هشدار دادن، شادی کردن، اعتراض کردن و ... باشد. شما زمانی می‌توانید بوق زدن دیگری را درک کنید و به آن پاسخ مناسب بدهید که معنایش را بفهمید.

موفقیت‌های بی‌سابقه‌ی علوم طبیعی، برخی جامعه‌شناسان این دوره را علاقه‌مند کرده بود که جامعه‌شناسی را هر چه پیش‌تر به علوم طبیعی نزدیک و شبیه نمایند. این رویکرد که جامعه‌شناسی را در زمره دانش‌های ابزاری قرار می‌دهد، با نام جامعه‌شناسی پوزیتیویستی شناخته می‌شود.

پوزیتیویستی

اگوست کنت - فیزیک اجتماعی

جامعه‌شناسی یکی از شاخه‌های علوم اجتماعی است.

کنش‌های اجتماعی، ابعاد و انواع مختلفی دارند. برای بررسی و مطالعه‌ی این انواع و ابعاد، دانش‌های مختلفی به وجود آمده است؛ یعنی همان‌طور که بدن انسان اعضای مختلفی دارد و تخصص‌های گوناگونی درباره‌ی آن پدید آمده است، زندگی اجتماعی انسان نیز به دلیل این‌که ابعاد مختلف اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و ... دارد، شاخه‌ها و دانش‌های اجتماعی متفاوتی را پدید آورده است.

علوم اجتماعی، کنش‌های اجتماعی و پیامدهای آن؛ یعنی پدیده‌های اجتماعی را مطالعه می‌کنند.

به سبب آگاهانه و ارادی بودن کنش‌ها و سایر پدیده‌های اجتماعی و تنوع آن‌ها، پیش‌بینی در علوم اجتماعی پیچیده‌تر از علوم طبیعی است.

الف) به انسان‌ها امکان می‌دهند که آثار و پیامدهای پدیده‌های اجتماعی را پیش‌بینی کنند.

ب) دانشمندان علوم اجتماعی تلاش می‌کنند نظم و قواعد جهان اجتماعی را کشف کنند. آن‌ها با کشف این قواعد می‌توانند تأثیر اجتماعات بر زندگی ما را توضیح دهند. ما با شناخت قواعد زندگی در خانواده، کلاس، شهر، محله، کشور و دیگر اجتماعات، هم از فرصت‌های آن‌ها برخوردار می‌شویم و هم از آسیب‌های احتمالی زندگی در اجتماعات مختلف در امان می‌مانیم.

پ) علوم اجتماعی زمینه فهم متقابل انسان‌ها و جوامع مختلف از یکدیگر را فراهم می‌سازند و به افزایش همدلی و همراهی انسان‌ها کمک می‌کنند.

ت) علوم اجتماعی، ظرفیت داوری درباره ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی و نقد و اصلاح آن‌ها را دارند. علوم اجتماعی با داوری درباره‌ی پدیده‌های اجتماعی و انتقاد از آن‌ها، فرصت موضع‌گیری اجتماعی مناسب و صحیح را برای دانشمندان فراهم می‌آورند.

ث) علوم اجتماعی ظرفیت داوری درباره‌ی علوم طبیعی و فناوری حاصل از آن‌ها را هم دارند. علوم اجتماعی، درباره‌ی فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری به انسان‌ها آگاهی می‌دهند و به آن‌ها کمک می‌کنند، از طبیعت و علوم طبیعی به شیوه‌ی صحیح استفاده کنند.

جهان طبیعی و پدیده‌های آن را مطالعه می‌کند.

۲۹) کلاس درس، هر چند از اجزا و عناصری مانند اتاق، میزها، صندلی‌ها، دانش‌آموزان و معلم تشکیل شده اما خود، واقعیتی بیش‌تر از این اجزا است که بر همه‌ی این عناصر تأثیر می‌گذارد.

۳۰) وضعیت مطلوب (ص ۱۰۱) (۵ / ۰)